

Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen, aan de Burgerstraat te Gameren, gemeente Zaltbommel (Gld.)

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2007-4

Geldermalsen
13 februari 2007
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen, aan de Burgerstraat te Gameren, gemeente Zaltbommel (Gld.)

ARC-Rapporten 2007-4
ARC-Projectcode 2006-241

Opdrachtgever
Dhr. L. van Tuijl, Gameren
Bevoegd gezag
Gemeente Zaltbommel, dhr. S. de Graaf
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
19851
ARCHIS nummer booronderzoek
19852

Tekst
A.J. Wullink
Afbeeldingen
A.J. Wullink
Redactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 13 februari 2007

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

De heer L. van Tuijl uit Gameren heeft aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op een perceel aan de Burgerstraat te Gameren.

Aanleiding tot het onderzoek is de aanvraag van een bouwvergunning door de opdrachtgever. In het kader hiervan dient een archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd, omdat bij de bouwwerkzaamheden bodemverstorende ingrepen zullen plaatsvinden waarbij mogelijk archeologische waarden worden bedreigd. Conform het Verdrag van Malta dient eerst de archeologische waarde van de locaties in kaart te worden gebracht.

Het veldwerk is op 15 november 2006 uitgevoerd door drs. A.J. Wullink en drs. B. Silkens. Voorafgaand hieraan is een bureau-onderzoek verricht door A.J. Wullink. Het bureau-onderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1.

1.2 objectgegevens

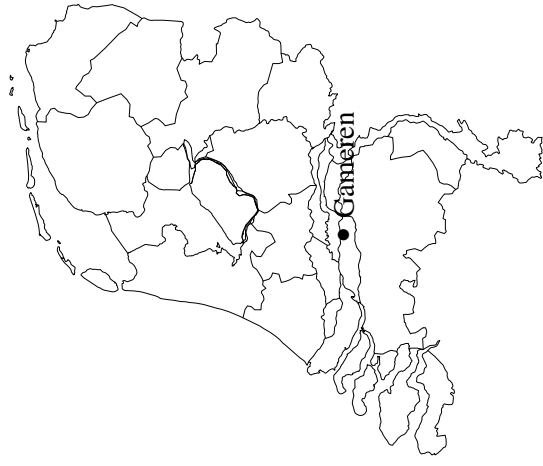
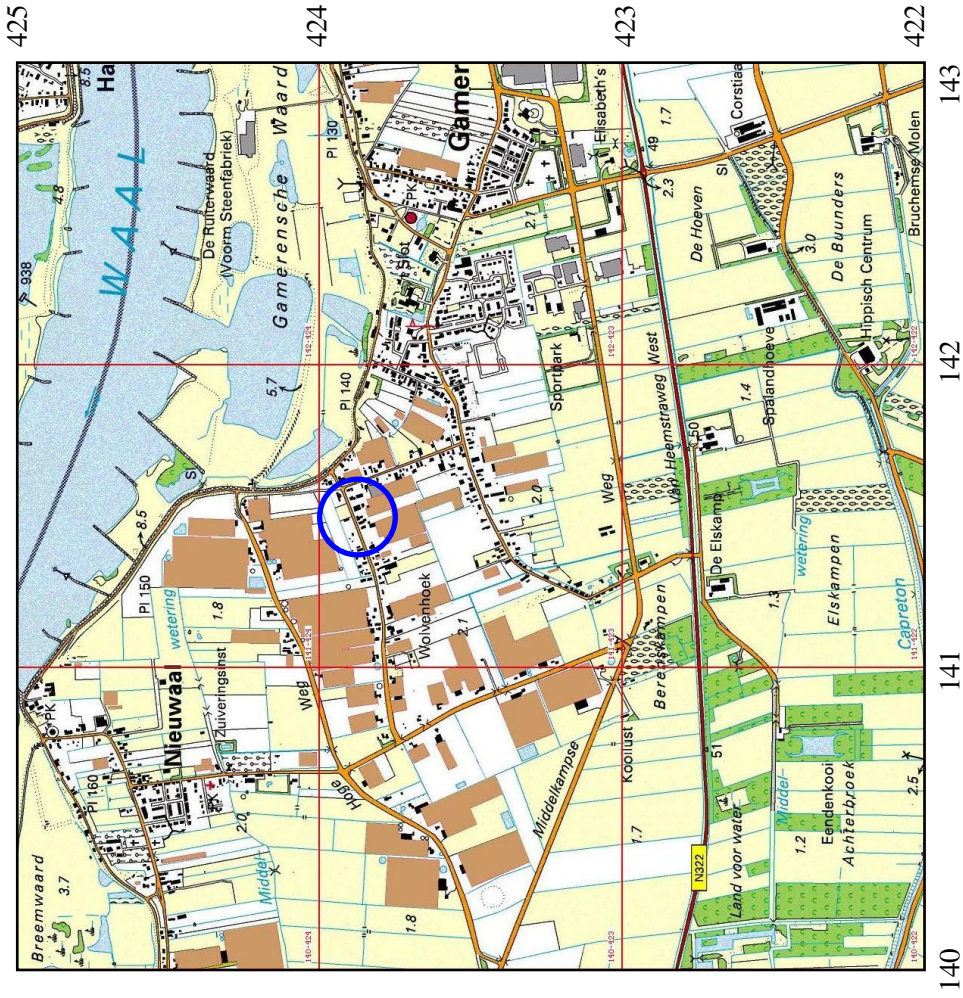
Provincie	Gelderland
Gemeente	Zaltbommel
Plaats	Gameren
Toponiem	Burgerstraat
Kaartblad	45A
Coördinaten	NW: 141.415/423.855 NE: 141.450/423.865 SE: 141.460/423.825 SW: 141.425/423.815
Periode	Romeinse Tijd
Type object	-
Geologie	Formatie van Echteld
Geomorfologie	Rivieroeverwal of -stroomrug
Bodem	Overslaggronden

1.3 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

De onderzoekslocatie ligt buiten de bebouwde kom van Gameren, tussen Burgerstraat 15 en 17 en is weergegeven in afbeeldingen 1 en 2. De onderzoekslocatie ligt momenteel braak. Aan de achterzijde grenst het perceel aan een kassencomplex. De locatie heeft een oppervlakte van ca. 0,15 ha (35×45 m).

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het archeologisch bureau-onderzoek is het, aan de hand van bekende gegevens, opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor de

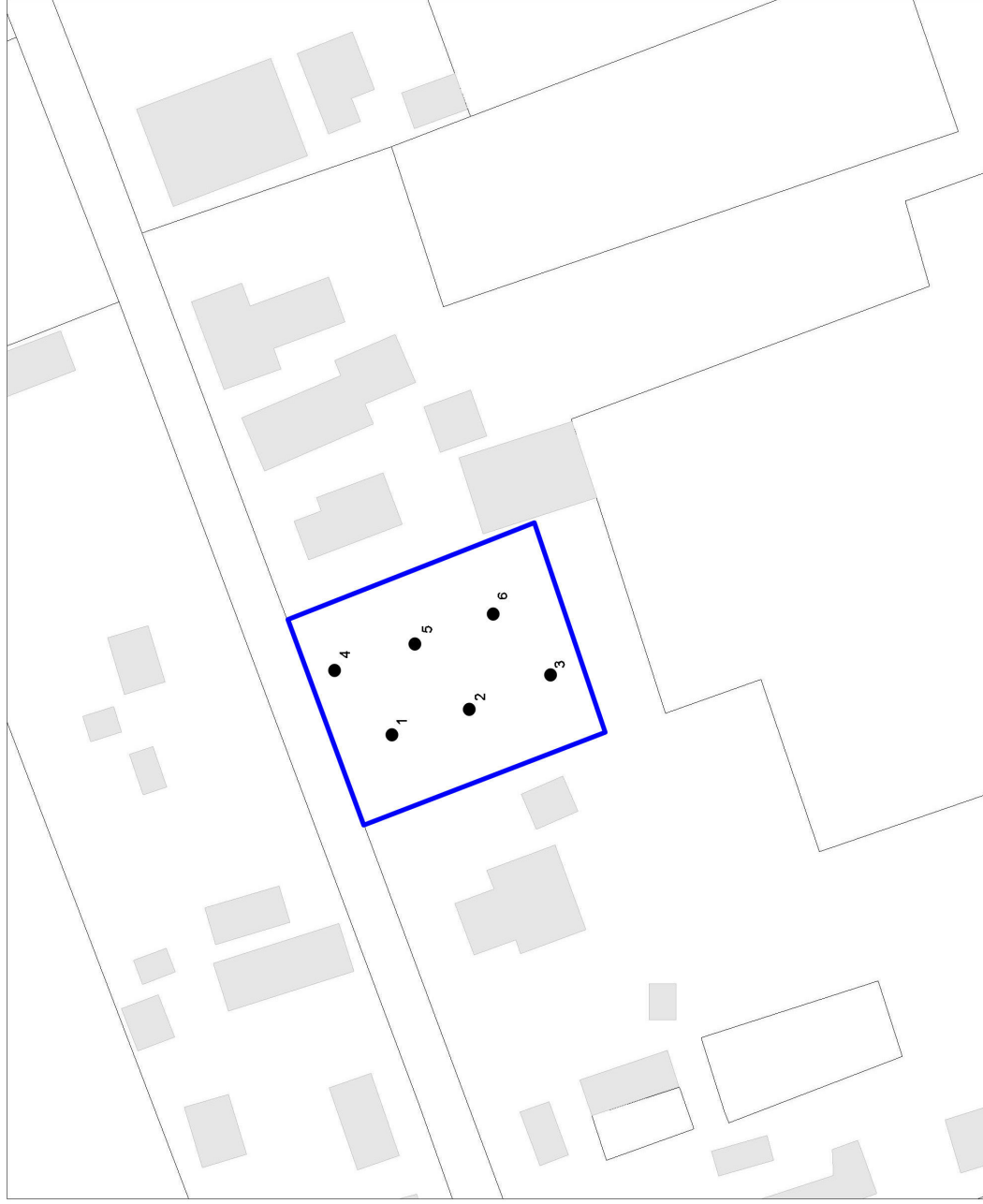
Legenda

— Onderzoekslocatie

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

13-11-2006

141549 / 423911

141350 / 423749

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 (©TDN)
- ONDERZOEKSLOCATIE
- BOORPUNT

RACM
Archis2

Afbeelding 2 Locatie van de boorpunten. Kaart: A.J. Wullink.

onderzoekslocaties. Om tot dit verwachtingsmodel te komen wordt gekeken naar de huidige situatie, de historische situatie en bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden.

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren dan wel aan te vullen. Aan de hand van de op deze wijze verkregen gegevens wordt vastgesteld of er archeologische resten in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied eventueel een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Een beschrijving van de huidige situatie en de effecten van de geplande bodemingrepen op het bodemarchief wordt gegeven aan de hand van topografisch kaartmateriaal, gegevens van milieukundig onderzoek, gegevens en plannen van de opdrachtgever, luchtfoto's en, indien van toepassing, informatie van omwonenden.

Voor een beschrijving van de historische situatie wordt gebruik gemaakt van historisch-topografisch kaartmateriaal. Voor gebieden gelegen buiten de centra van oude steden beperkt dit kaartmateriaal zich meestal tot de 19e en 20e eeuw, te beginnen bij de kadastrale kaart van 1832.¹ Naast dit kaartmateriaal wordt ook gebruik gemaakt van de website van KennisInfrastructuur Cultuur-Historie (KICH)², waar onder andere informatie is te vinden over de ontginningsgeschiedenis en verkelingsveranderingen.

Voor de bekende aardwetenschappelijke waarden wordt gebruik gemaakt van geologische, geomorfologische en bodemkundige kaarten. Voor de archeologische waarden wordt gebruik gemaakt van Archis, de online archeologische database van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) en de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), alsmede van informatie over eerder gedaan onderzoek en archeologische waarnemingen.

Inventariserend veldonderzoek

Op de onderzoekslocatie zijn zes boringen gezet ten behoeve van de archeologie (zie afb. 2). Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 12 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB).

¹www.dewoonomgeving.nl

²www.kich.nl

2 Bureau-onderzoek

2.1 Bekende aardwetenschappelijke en archeologische waarden

De onderzoekslocatie ligt volgens de geomorfologische kaart van dit gebied op een rivieroeverwal of stroomgordel. Deze oeverwal hoort volgens ? bij de stroomgordel van Gameren. Deze stroomgordel is actief geweest tussen 2950 en 1860 BP.³ Volgens de bodemkaart worden er op de onderzoekslocatie overslaggronden aangetroffen. Overslaggronden bestaan uit oudere rivierafzettingen die bij een dijkdoorbraak worden geërodeerd en verderop weer worden afgezet. Kenmerkend is een slechte sortering. Deze rivierafzettingen behoren tot de formatie van Echteld (?).

De locatie heeft volgens de indicatieve kaart archeologische waarden (IKAW; afb. 3) een hoge archeologische trefkans. Volgens ? worden er op de afzettingen van de stroomgordel van Gameren archeologische resten uit de IJzertijd en Romeinse Tijd aangetroffen.

Volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK; afb. 3) komen er ten noorden van de onderzoekslocatie twee terreinen voor die als monument van hoge archeologische waarde worden geclassificeerd. Op deze terreinen heeft de STIBOKA 'oude woongrond' waargenomen, waarbij aardewerk uit de Romeinse Tijd is aangetroffen.

Gezien de ouderdom van de stroomgordel is bebouwing in de Middeleeuwen ook mogelijk, maar hier is in de omgeving geen bewijs voor aangetroffen.

2.2 Historische gegevens

Uit kaartmateriaal uit de 19e en begin 20e eeuw blijkt dat er langs de Burgerstraat sprake is van bebouwing. Uit de kaart van 1905 (afb. 4) blijkt dat de locatie mogelijk is bebouwd, maar dit is door het kleine oppervlak van de locatie moeilijk vast te stellen.

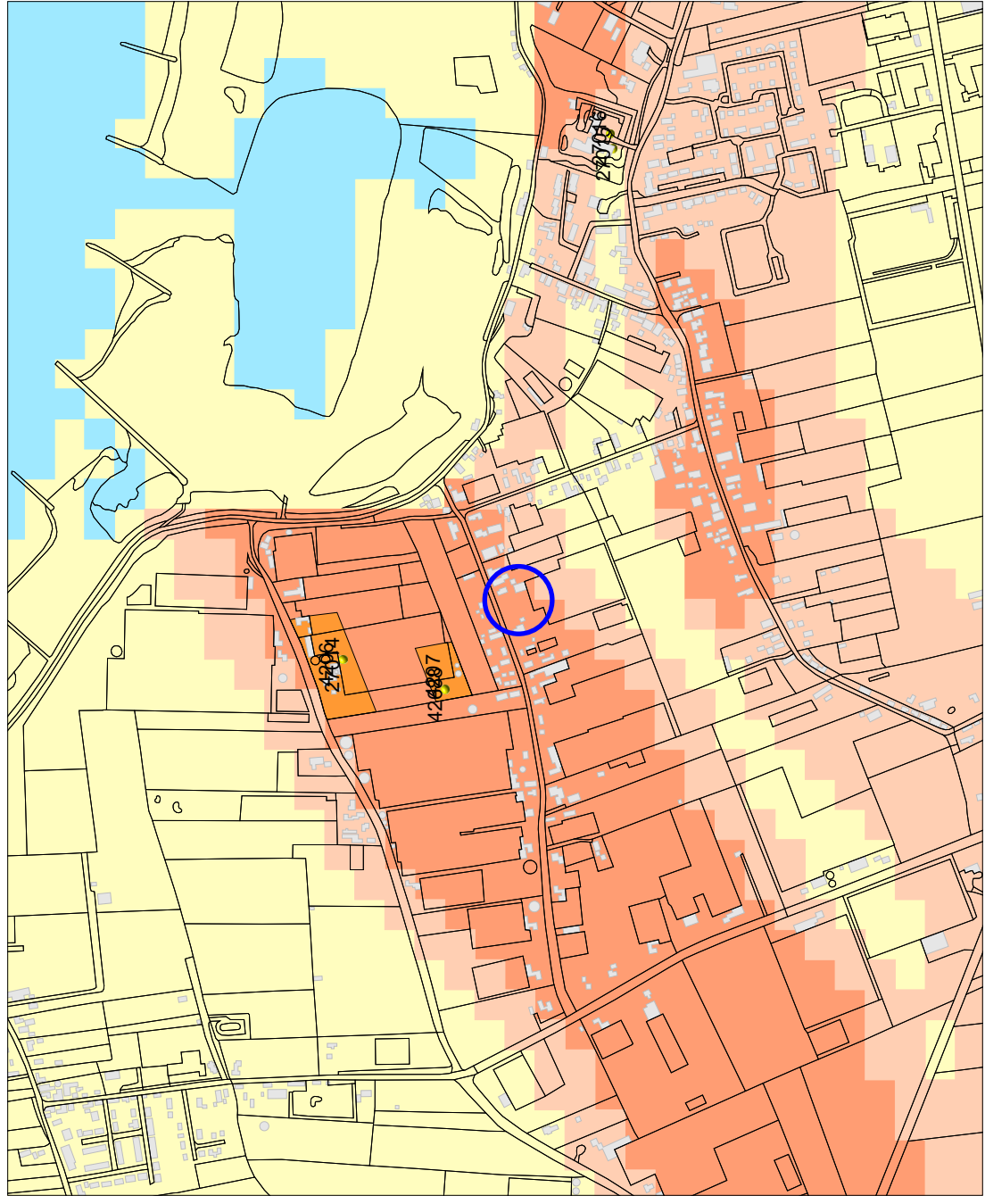
2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

De onderzoekslocatie ligt op oeverafzettingen van de stroomgordel van Gameren. Deze oeverafzettingen worden afgedekt door overslaggronden van de Waal. De oeverafzettingen hebben een hoge trefkans op archeologica uit de periode Romeinse Tijd, maar archeologica uit de IJzertijd en de Middeleeuwen is ook mogelijk, al zijn hier in de omgeving geen aanwijzingen voor gevonden. De onderzoekslocatie is in het verleden waarschijnlijk in gebruik geweest als bouwland, maar is rond 1900 mogelijk bebouwd geweest. De mate van bodemverstoring is onbekend. Eventuele archeologische resten bevinden zich onder de overslaggronden. Gezien de relatief lage grondwaterstand zijn eventuele organische resten waarschijnlijk slecht geconserveerd.

³BP: Before Present; jaren voor heden, waarbij 1950 als referentiejaar wordt gehanteerd.

13-11-2006

142445 / 424678

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- HUIZEN
- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd

0 500 m

N

RACM
Archis2

140458 / 423055

Afbeelding 3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van de onderzoekslocatie en omgeving. De onderzoekslocatie ligt binnen de blauwe cirkel.
Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis II

Afbeelding 4 De onderzoekslocatie, blauw omcirkeld, op de kadastrale kaart van 1905.
Bron: www.kich.nl

3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Bodemopbouw

De resultaten van het inventariserend veldonderzoek zijn weergegeven in bijlagen 1 en 2. Tot 50 à 110 cm –mv wordt een pakket geroerde siltige en zandige klei aangetroffen. De top van dit pakket is donkerder van kleur en vormt de huidige bouwvoor. In dit pakket is aardewerk, houtskool, baksteen, mortel en grind aangetroffen. Hieronder wordt een pakket aangetroffen dat overwegend bestaat uit zanden, afgewisseld met kleilagen. Het zand is zeer fijn tot matig grof. Dit zijn oeverafzettingen van de stroomgordel van Gameren. In boring 1 wordt tussen 140 en 280 cm –mv een pakket matig siltige kleien aangetroffen. Aan de basis is dit pakket licht humeus en bevat schelp- en plantenresten. Dit is zijn waarschijnlijk restgeulopvullingen. Hieronder wordt tot 320 cm –mv uiterst grof zand aangetroffen; dit zijn beddingafzettingen.

3.2 Vondsten

In de verstoorde toplaag zijn (tot 50 à 110 cm –mv) baksteen, houtskool, steenkool, onverbrand bot, glas en fragmenten roodbakkend, loodgeglazuurd aardewerk aangetroffen. Het loodgeglazuurde aardewerk stamt uit de Nieuwe Tijd (periode na 1500) en het steenkool dateert uit de 19e of 20e eeuw. Er zijn geen aanwijzingen gevaonden voor bewoning voorafgaand aan de Nieuwe Tijd.

4 Conclusies

De onderzoekslocatie ligt op de stroomgordel van Gameren. Deze stroomgordel is actief geweest tussen 2950 en 1860 BP. Tijdens het booronderzoek werden oeverafzettingen aangetroffen en hieronder, in boring 1, restgeulafzettingen en geulafzettingen. De top van de oeverafzettingen zijn geroerd en bevatten archeologica die duiden op bewoning in de Nieuwe Tijd en meer specifiek, op grond van het aanwezige steenkool, in de 19e en 20e eeuw. Dit sluit aan bij de mogelijkheid van bebouwing zoals dit in het bureau-onderzoek naar voren is gekomen. Er zijn echter geen sporen van bewoning uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen aangetroffen, zoals in de specifieke archeologische verwachting werd gesteld.

5 Aanbeveling

Gezien het feit dat er geen sporen van bewoning uit de Romeinse Tijd en Middeleeuwen zijn aangetroffen en de bodem is verstoord door recente activiteiten, wordt verder archeologisch onderzoek niet nodig geacht. Mochten er tijdens bodemwerkzaamheden alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Zaltbommel⁴, te worden gemeld.

⁴Bouw- en milieuzaken, dhr. S. de Graaf, tel. 0418-681681.

Bijlage 1 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		s3	sterk siltig
K	klei	z3	sterk zandig
Z	zand		
bijmengsel (onderdeel lithologie)		humus (onderdeel lithologie)	
kx	kleiig (ARC-code)	h1	zwak humeus
s1	zwak siltig		
s2	matig siltig		

boring 1 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
25 Zs3	zwartbruin	geleidelijk	<i>Zandmediaanklasse: matig fijn. Opmerkingen: Baksteen.</i>
100 Zs3	grijsbruin	scherp	
120 Zs1	donker oranje	scherp	<i>Zandmediaanklasse: matig grof.</i>
140 Zs3	bruingrijs	geleidelijk	<i>Vlekken: matig gevlekt, oranje.</i>
185 Ks2	bruingrijs	scherp	<i>Vlekken: matig gevlekt, oranje.</i>
200 Ks2	donker grijs	scherp	<i>Vlekken: sterk gevlekt, donker oranje.</i>
240 Ks2	grijs	geleidelijk	
280 Ks2h1	bruingrijs	scherp	<i>Plantenresten: spoor. Schelpmateriaal: spoor. Opmerkingen: Hout.</i>
310 Zs1	donker grijs	beëindigd	<i>Zandmediaanklasse: zeer grof.</i>

boring 2 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs2	bruinzwart	geleidelijk	<i>Zandmediaanklasse: matig grof. Opmerkingen: Baksteen, verbrand leisteen.</i>
80 Zs2	grijs	geleidelijk	<i>Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag. Opmerkingen: Mortel.</i>
110 Zs2	grijs	scherp	<i>Vlekken: matig gevlekt, groen. Zandmediaanklasse: matig fijn.</i>
140 Kz3	grijs	scherp	<i>Vlekken: sterk gevlekt, oranje. Sublagen: zandlagen.</i>
230 Zs1	grijs	beëindigd	<i>Zandmediaanklasse: matig grof. Zand sortering: slecht. Sublagen: kleilagen, zandlagen. Laagtrends: naar boven toe fijner.</i>

boring 3 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
50 Zkx	bruinzwart	geleidelijk	<i>Opmerkingen: Houtskool, aardewerk.</i>
90 Zs1	bruin	scherp	<i>Zandmediaanklasse: matig grof.</i>
140 Zs2	bruingrijs	scherp	<i>Vlekken: sterk gevlekt, oranje. Zandmediaanklasse: zeer fijn. Sublagen: kleilagen.</i>
150 Zs1	grijsoranje	beëindigd	<i>Zandmediaanklasse: matig grof.</i>

boring 4 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs3	bruinzwart	geleidelijk	<i>Zandmediaanklasse: matig fijn. Opmerkingen: Baksteen.</i>
80 Zs2	grijsbruin	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag.</i>
140 Zs1	grijsbruin	scherp	<i>Zandmediaanklasse: matig grof.</i>
150 Zs2	bruingrijs	beëindigd	<i>Vlekken: sterk gevlekt, oranje. Sublagen: kleilagen.</i>

boring 5 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs3	bruinzwart	geleidelijk	
80 Zs2	grijsbruin	scherp	
150 Zs2	bruingrijs	beëindigd	<i>Vlekken: sterk gevlekt, oranje. Sublagen: kleilagen, zandlagen.</i>

boring 6 *Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
60 Zs2	grijszwart	beëindigd	<i>Opmerkingen:</i> Baksteen, houtskool.
90 Zs1	grijsbruin	scherp	<i>Vlekken:</i> licht gevlekt, oranje. <i>Zandmediaanklasse:</i> matig fijn. <i>Sublagen:</i> kleilagen.
150 Zs3	grijs	beëindigd	<i>Vlekken:</i> matig gevlekt, oranje. <i>Zandmediaanklasse:</i> zeer fijn. <i>Sublagen:</i> kleilagen.

Legenda

Lithologie

	Grind, zwak zandig		Leem, zwak zandig		Veen, zwak kleiig
	Grind, matig zandig		Leem, sterk zandig		Veen, sterk kleiig
	Grind, sterk zandig		Klei, zwak siltig		Veen, zwak zandig
	Grind, uiterst zandig		Klei, matig siltig		Veen, sterk zandig
	Grind, siltig		Klei, sterk siltig		Niet bemonsterd
	Zand, zwak siltig		Klei, uiterst siltig		Puin
	Zand, matig siltig		Klei, zwak zandig		Niet benoemd
	Zand, sterk siltig		Klei, matig zandig		Overig
	Zand, uiterst siltig		Klei, sterk zandig		
	Zand, kleiig		Veen, mineraalarm		

Rivier

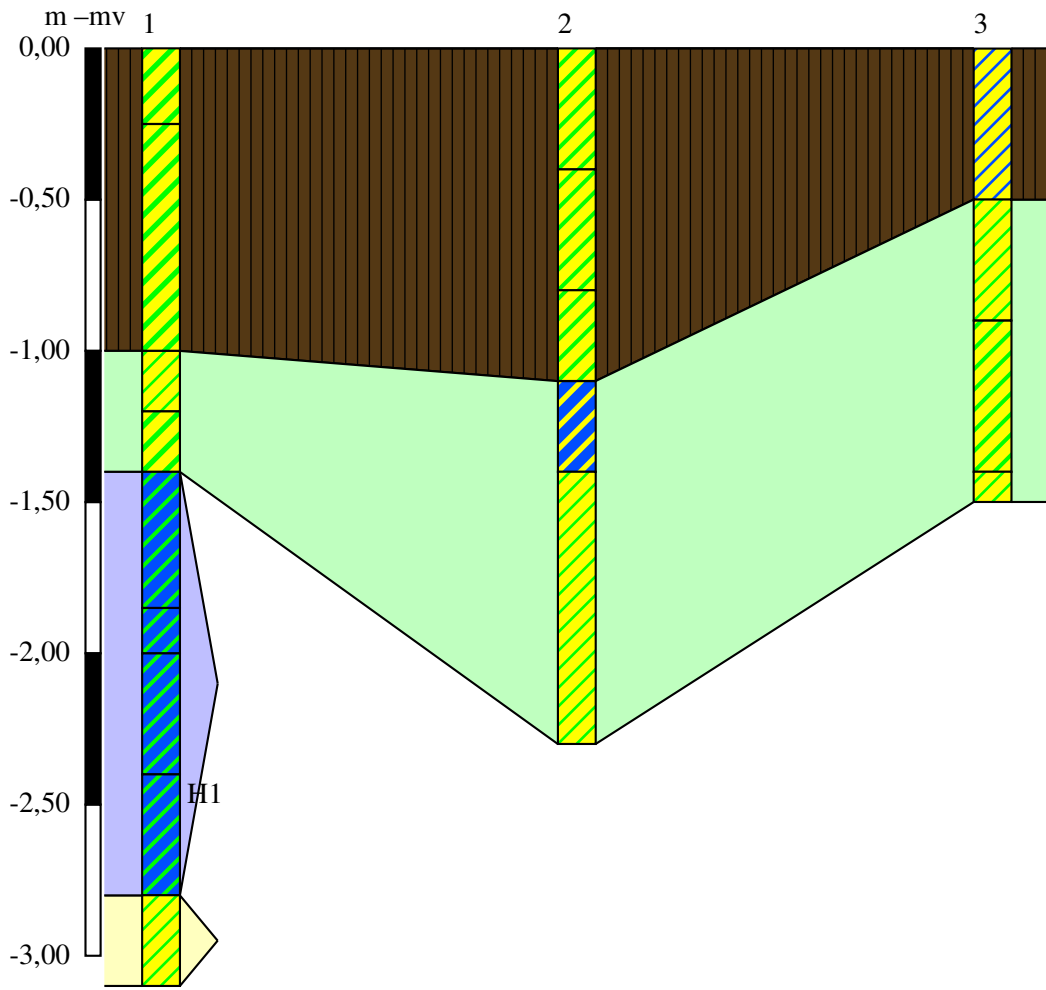
	Beddingafzettingen		Restgeulafzettingen		Veen
	Crevasse-afzettingen		Komafzettingen		
	Oeverafzettingen		Laklaag		

Antropogeen

	Cultuurlaag		Opgebrachte grond
	Bouwvoor/geroerde grond		Opvulling

A

A'

B

B'

